

Megjelenik reggeli és esti kiadásban, tehát mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 10 ft, félévre 5 ft 50 kr., évfolyamra 3 ft, egy hónapra 1 ft. — Az esti kiadás külön kúldetésért a vidékre: Egész évre 1 ft 50 kr., félévre 80 kr., évfolyamra 50 kr., egy hónapra 20 kr.

Szerkesztői szállás: belső forduló 122. sz. Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ES KÖZGAZDASZATI LAP.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr., 2-szor 6 kr., 3-szor 5 kr., s minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj. — Hirdetéseket felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjén László könyvkereskedésében. Pesten: Zeisler M. (király-utca 60. sz.) Bécsben: Haasensteiner és Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse ott, Zeitungs-Agent.

Nyitlári cikkek:

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők. — Előfizetéseket s hirdetési díjak a vidékekről a szerkesztőséghez, helyben a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

A „Kol. Közl.” eredeti távsürgönye.

Feladatott Pesten jan. 10. 11 óra 50 p. délelőtt.
Érkezett Kolozsvárra jan. 10. 3 óra 15 p. délután.
A francia északi hadsereg a jan. 3-án foglalt csataterén áll St. Leger-től Andinifer-ig; a főhadiszállás Boileux le Montban van; tömérdek csapatok csatlakoznak hozzá a nyugati tengeri erődökből.

Miért óhajtkuk a francziák győzelmét?

Igen könnyen meglehet, hogy sokan feltett kérdéseinkre illetőleg óhajtkuknak valójában, s csupán kegyes óhajtkuknak, sőt lehetetlenségnek tartják; mi azonban láva az emberiség történelmében az akaratban, szellemében és hazaszeretében egy testté forradott nemzetek egyes dicső tetteit oly nehéz időkben, midőn hazájuk, nemzete és polgári létük volt kérdés alatt, ismerve az elkeseredettségében és elszántságában magasra emelkedett sorsát, szánalomra és alázatra méltó, de életre nem. Ha egy jóvalvaló negyven millióból álló nemzet, a hódító hatalommal szemben életét és vagyonát veti a mérlegbe, s azt hazafiúi érzéssel igyekszik felhasználni, nincs hatalom, mely képes legyen meghódítani.

Poroszország az újabb korban még nem viselvék háborút, melyet nem győzelemmel végzett volna be, s melyben anyagi és erkölcsi gyarapodásban, előnyökben nem részesedett volna, jól tudtam, hogy a csataterén győzedelmeskedni fog III. Napoleonon, annyival inkább, mert miként mindnyájan tudjuk, maga a francia nemzet erőszakolva ment a háborúba; a háboru nem volt népszerű, de hogy éppen a francia részről könnyelműen kezdett háboru élet-halál küzdelemmé váljon, nem lehetett.

Azonban látjuk, hogy azzá vált. Örövendhet rajta egész Európa, s vele mi is, mert utóvégre is a háboru okozta romokon a vér és vagyon áldozatokból az eddigiekénél sokkal szebb, a közszabadságnak kedvező viszonyok fognak felderülni. Ezért hisszük, ezért reméljük és óhajtkuk a francia fegyverek győzelmét.

Ha a francia honvédelmi bizottmányának sikerül a porosz inváziótól megszabadítani Franciaországot, győzelmének első gyümölcse az lesz, hogy egy uttal a III. eshetőleg a IV. Napoleon aspiratióitól is megszabadította, és a Napoleonismust örökre kizárta Franciaországból. Hiszük, hogy némelyek sajnálják ezt, lám valamint máshol, úgy nálunk is voltak, kik III. Napoleon uralkodását elfogultságokban magasztalták, dicsőítették.

Az ily balgák nem bírták állítani a történetből, s Napoleon uralkodásának folyamából nem bírták észre venni, állítani, hogy az ilyen uralkodásnak lehetetlen áldadosnak és maradandónak lenni.

Ez uralkodás bítorlós volt. III. Napoleon kalandos vakmerősége, kedvező körülmények s az emberek gyarlósága és gyengesége felemelte Franciaország trónjára; de nem adta meg neki azokat a nála hiányzó jeles tulajdonságokat és képességeket, melyek a bítorlást biztosítják, sőt néha hasznossá, kedvelté teszik.

Napoleon nem levén sem nagy katoná, sem valódi nagy államférfi, uralkodását és trónját maga és családja számára kénytelen volt fortélylial, csellefoga-sokkal gédelgetni.

A fogások egyike volt, hogy egy sereg önző, gyenge és szivtelen embert személyéhez, sorsához csatoljon, kik Franciaországot, annak érdekét és javát megtagadták, ennek érdekéért és jáváért. E könnyelmű, — ne mondjuk lelketlen — sereg működése legundorítóbb színekben tünt fel a francia törvényhozó-test és senatus szereplésében, a két utolsó esztendőben. E személyes uralkodásnak természetes következtése lett, benn az országban az elalvasódás s a pártok — igazán emberek — közt a gyűlölség fokozott küzdelem, belső meghasonlás, ezek pedig az ország eddigi győzhetetlennek tartott véderéjének, sérgének s ezzel együtt magának az országnak is osaknem megsemmisülését idézték elő, miként a jelen háboru első pár havi esodaszerű eseményei mutatják.

III. Napoleon uralkodásának nem kevésbé gyaszos következtése volt, külpolitikáját illetőleg, Európára nézve is. Személyes családi uralkodása istápolásáért, a francia nemzet egyik gyengesége és hiúsága felhasználásával, folytonos a katonásdit játszotta; a mely országok e játékok annak vették, a mi valójában volt, s az által ügyeket rendes menetből kivétetni nem en-

gedték, azok gyarapodtak; másoknak hadi költségök, társadalmi érdekeik ellenére annyira szaporodott, hogy adósságaik miatt csak-tengődtek.

Egy ilyen benn és künn egyaránt aljas, gyaszos uralkodás végleges megszüntetését jelentené a francia fegyverek győzelme, melyet a közszabadság és jólét további jelenségei kísérnének. K. A.

A „Szász kérdés?”

Foglalkozunk királyföldi belügyeinkkel.

I.

(KNG.) Irhatnék cikksorozatot, mely legyen visszapillantás, előretékinés, s csak a jelen küszöbén álló kérdéssel ne foglalkozzék; beszélhetnék belügyekről, reformokról úgy, hogy a legapróságokat is fölemlítem, de az ez idő szerént legfontosabbat egyetlen szóval se érintsem — : hanem én nem óhajtok a lucus a non lucendo zászloja alá térni; e helyett inkább foglalkozom a napi kérdéssel, mivel halandók lévén mindannyian csak lassan haladhatunk, s így politikai kérdésekben is sort kell tartanunk; csak ez uton érünk reá valamennyi függő kérdés elemzésére, megvilágosítására, megállapítván jó elege a dolgok rendje szerént a megbeszélés egymásláját, s azt hagyván későbbre, a melyik a sorrendben hátrább következik.

Lehet, hogy csalódom, hanem igénytelen nézetem szerint ma a Királyföld jövő municipalis szervezete képezi azon közjogi themát, melyet a journalistáknak tollukra kell venni, természetesen csak úgy, a mint egyiktől és másiktól is telik.

A napokban három cikket hozott a „Pest. Lloyd” „Szász levelek egy magyar államférfihez” — cím alatt. A legnagyobb szerénytelenség lenne, ha e levelekre én kísérténém meg a felelet-adást, ki a levelek írójával alig ha nem állottam szemközt egykor a journalistica terén. Eszembe se jut magamat a hangadó államférfiak közé igatni, kiket nem csak elmékedéseik alaphangjából, hanem egyes kifejezéseikből is azonnal felismer az értelmes olvasó — csupán arra szorítkozom, hogy a „szász leveleket” oda tartom a világosság elé, hogy kevésbé éles szemek is jobban olvashassák, jól tudva, hogy a szűkkörű felfogás talapatáról de nagyon bajos az államférfiúi böles belátás magaslatára emelkedni.

Még a logica lámpáját is nyugton hagyom vala, ha a „Szász levelek” I-ében e remek alaptétel: „egy az ő culturemeiben kielégített Erdély létföl-tétele a magyar állam jólétéért” — után nem olvasom azon állításokat oda vetve, hogy a magyar kormány nem ismeri az erdélyi viszonyokat, nevezetesen nem fogja fel „a szász kérdés” fontosságát, s a „szász viszonyok”-ot illetőleg osaknem egészben tisztátlan, gyűlölet és önzés által felzavart forrásokból meríti információit.

Mindezeket el lehetne hallgatni, ha maga a „szász levelek” írója nem appellálna a sajtóra, s nem mondaná, hogy nem szabad megengedni azt, hogy a félreértések mindinkább ellenséges állásba helyezték az egymásra utalt magyar és német érdekeket. Magam is foglalkozván több mint egy évtizedes publicistai munkálkodásom ideje alatt az ugynevezett „szász kérdés”-sel, a legutolsó vád-szerű czélzás adta a tollat kezembe, nehogy a forrásokat felzavaró bárányok közé számíttassam.

Őszintén bevallom, hogy én az erdélyi részeken „szász kérdés”-t nem ismerek és még sem tartozom azok közé, kik a magyar és szász érdekeket egymással élebe állítják. Én csak „királyföldi kérdés”-t ismerek, s e felfogásom helyessége mellett bizonyít egy II. Endre alapkváltságlevelé, mint az 1848-ki törvények, s a privilegium és egyenjogúsító alaptörvények közt lefolyt egész időszak. A Királyföldet (Szászvárostól Baróthig) regén is szabad emberek lakták, s ma is csupa egyenjogu polgárokat találunk területén; miután azonban eme területen nemcsak szász ajku népesség található, hanem ott vannak magyar és román testvéreink is — világos, hogy a Királyföld, e „magasabb rangu municipium” jövő újraszervezése se lehet merő „szász kérdés”, miután ép az ilyzerű felfogás hozná létebb ellentétbe az egymásra utalt szász és magyar érdekeket nemcsak egymás közt, hanem egy hozzájuk hasonlóan jogosult harmadikkal t. i. a román érdekekkel is.

Ily szempontból fogom fel én a „királyföldi kérdés”-t s ezért mondom minden útát-módot fel kell keresnünk, melyen a három főnemzetiség érdeke kiegyenlíthető, kielégíthető; de egy lépést sem szabad tenni oly téren, mely a három közül bármelyiknek jogait csorbitaná, s köztük az elégtelenség magvait szórna szét: sárkányfog-vetés

lenne az, melynek átkos gyümölcsét Magyarország aratná, tehát a benne lakó valamennyi népességek megkeserülnek. Uram! a szűkkeblűség ideje lejárt! Régben a magyar nemes menhelyet talált a szász városok falai közt, ha t. i. beeresztették; ma gránit falak sem nyújtanak oltalmat, annál kevésbé a pecsétes kutyabőr; ma az érdekek méltányos egyeztetése, a mindenkinek egyforma alkotmányos szabadságot nyújtó közös haza szeretete nyújt oltalmat; ilyenre pedig csak azon állam számíthat, mely szabad fejlődést biztosít a területén lakó külön ajku népiségeknek és nem ismer földjén választott népet, csak egyformán szabad, egyenlő jogokkal élő polgárokat.

Az 1848-ki törvények életbelépteték e népjogi alapelveket, a melyeknek a Királyföldön 1224 óta fenn kell vala állaniok; csekély felfogásom szerint ez irányban haladtott a magyar kormány is a parlament adta szabadkéz hatalmától fogva; a minthogy másként nem is cselekedhetett, ha csak nem akarta „a gyűlölet és önzés” zsilipeit egyszerre egészben felrántani. Ha a királyföldi kérdést tisztán „szász kérdés”-nek vennők, ismét oda jutnánk; haladjunk tehát az első elnevezés értelmében, irányában, így a történelmi jogot is kiméljük, az egyenjogúság követelményeinek is eleget tehetünk.

A csatateréről.

A versaillesi főhadiszállás csakugyan bombáztatta Páris néhány erődjét; vesztegetik a drága löszereket, a minthogy a Mont-Avon 7 ágyús ütegének elfoglalására, is 12000 bombát röpítettek, mi legalább is 4-500,000 tallér értékét képviseli. E drága tűzijáték czélja, Németországban megvigasztalni azokat, kik már régóta várták a Páris alatt kivivandó eredményeket, s felvillanyozni a Páris alatt havak óta szenvedő német hadak megtört önbizalmát; e végből hirdetik a porosz jelentések azon mesét, mintha 76 poroszágyú két nap alatt elhallgattatta volna a Noisy, Rosny és Nogent erődök 200 ágyuját, a mi legkevésbébbé szakértők előtt is nevétséges hümbüg, miután ez erődök mindegyike 6500—10,000 lépésre fekszik a porosz ostromtelepektől, ily elhallgattatási bravourt pedig 6—800 lépésnyiről is csak hasonló erejű tűzszéggel lehet megkísérteni. A jámbor porosz hadjelentés-írók azt vélik, hogy nekik már a lehetlent is elhiszik, pedig hetek óta távirataik csak mosolyra indíthatják a gondolkozót.

Milyen a Páris előtt, bombázás után kivivott eredmény, kiteszik a királyi telegrammból, mely, bár nagy hangokhoz szokva, ma csak annyit mer mondani, a lövetés „látszólag jó hatású”, a mire egy szelleműs német lap ezt jegyzi meg: igaz, mert az egész bombázás csak látszólagos.

A nyílt csataterén is roz idő jár a porosz zászlókra, a sedani, metzi dicsőség foglyon-fogy; a köztársaság ifju katonái nemhogy megadnák magukat, de még csak el sem futnak, hanem a porosz diadalmas hősokeket szokatják az ily téli időben egészséges, gyors hátrafelé irányult mozgásokra. Északon Faidherbe győzelmesei nyomul előre, maguk a németek beismerik Mantueffel vereségét. A Loirenál Frigyes Károly előhadai kapták meg, a mit kerestek; Bourbaki Garibaldi és a 40,000-nyi lyoni hadsereggel a német hadak összekötő vonalaira veték magukat, s Werder és Treskow folyvást hátrálnak; ha a Francziák Nancyig hatolhatnak, nemcsak az enivaló szűkülne meg a párisi csernőző övben, hanem a löszerelek is inkább fogynának gazdálkodni; ha elzáródik Franciaország kapuja előttük, aligha találkoznak a poroszoknak Botondjuk, ki ezt harczbárdjával bezuzza: a francia köztársaság is adhat még Sedant!

Megnyitó beszéd.

(October 31-én 1870-ben)

a székely-keresztúri állami tanítóképződe ünnepélyes megnyitása alkalmából elmondotta Gyertyáuffy István, a székely-keresztúri állami tanítóképződe igazgató tanára.

Azon egy év alatt, melyet kormányunk szolgálólytán a külföld legkultiváltabb államai népművelési intézményeinek közvetlen tanulmányozásában töltöttem, elég alkalmam volt meggyőződni a felől, hogy a népművelés azon államokban termi az emberi jólét leggyőnyörűbb gyümölcseit, a hol az elkülönítő sorompók ledöntésével egy egységes nemzeti vagy állami köznevelés tudott consolidálódni. Tehát nem experimentálás az, a mit mi akarunk. Thurgau, Schaffhausen, Zürich, St. Gallen stb. kantonok virágzó kultúráját óhajtkuk, de hogy ezt elérhessük, óhajtanunk kell egyezsmind ugyanazon iskolákat, melyekből felnőtt ama kultúra.

Ilyen akar lenni ez az intézet is, melynek most megnyitását ünnepeljük. Ugyanazon magas czélt, habár gyengébb erővel és eszközökkel, de nem kisebb aka-

rati eréllyel tűztük ki magunk elé mi is. Ugyanazon igazságos Isten — a minden népek nagy Istene — ki oly dúsán küldte le a maga áldását azokra a schweizi iskolákra és tanítókra, nem fogja megtagadni a maga kegyelmét ettől a mi zsenge intézetünktől — a mi igaz és tiszta fáradozásainktól se.

A siker iránti hitem támaszkodik másodszor a mi jelenlegi magyar felelős kormányunknak, illetőleg közoktatási ministeriumunknak hathatós gyámolítására és áldozatkészségére.

Ez az intézet államainak nevezi magát, mivel hogy létezését az 1868-iki XXXVIII. t.-czikk alapján egyenesen a magyar kormányának köszönheti, s én büszke vagyok magamról elmondhatni, hogy ennek a kormányának eszköze fogok lenni; egyike t. i. azon eszközöknek, melyek hivatva lesznek a Székelyföld oly kiváló kulturképességgel bíró népét az anyagi és szellemi jólétnek egy magasabb fokára emelni fel. Azon oly sok és oly lényeges akadályokkal szemben, melyekkel nekünk itten egyelőre közködniünk kellend, nagy vigasztalás és bátorítás ránk nézt azon tudat, hogy mindig bizton fogunk számíthatni nemcsak a jelenlegi kormányának, hanem az ország képviselőinek is hathatós támogatására. Nehéz küzdelmeink közepette e tudatból fogjuk meríteni erkölcsi erőnk nagy részét. A katonai harczképessége nagyrészt az önmaga iránti bizalomtól van feltételezve, ezt az önbizalmat pedig viszont a vezérlet iránti bizalomból szokta meríteni. Mi közkatonaí a hazai nevelés-ügynek, nemcsak bizunk az Eötvös-ministerium vezérletében, mi büszkék is lehetünk reá. Ismerek Észak-Németországban egy pedagógust, ki büszkesége nemcsak a németeknek, hanem általában az összes neveléstani irodalomnak: nekem közvetlen tudomásom van arról uraim, hogy ez az ember, ha a nyelv nehézségeinek akadályai közből nem állanának, ma itt nálunk az Eötvös-ministerium vezérlete alatt szolgálna a kultúra ügyét. De egyszersmind büszkék lehetünk arra az országos képviselő-testületre is, mely a népművelés-ügy fontosságának érzetétől áthatva, oly megfeszített áldozatokra is készek mutatkozott minden pártkülönbség nélkül, mint azt ezen év elején a köznevelésügyi költségvetés tárgyalásánál is tapasztalhattuk.

Múltán bizik továbbá ez az intézet a maga jövőjében, minthogy már csak geografiái fekvésénél fogva is kiváló mértékben igényli magának a magyar kormány különös támogatását és gondos ápolását. A magyar kultúrának egyik legszélsőbb és legfontosabb öröklését képezzük. Idegen és nem barátságos hajlamu népfajok áramlatai fenyegetnek mindenfelől, melyek közt csak kultúránk túlsúlyában fogunk menedéket találhatni. Az a nyitott seb nemzetünk testén, melyből a székely kívándorlás neve alatt szivárog ki vértünk, szintén csak a kultúrában fogja feltálni a maga gyökereit orvosi szerét. Az általános kulturai érdekeken kívül az államférfiúi vesztély is föl van hívva e pont védelmére. Adjunk hát az Istennek, hogy „annyi balszerencse közt, oly sok viszály után” végre oly kormány áll a nemzet élén, mely nem csak ismeri a mi régi sebeinket, hanem tudja is, akarja is azokat gyógyígtatni. Hogy méltólag tudjuk becsülni politikai életünk e jelen korszakát, igen kíváncos lenne el-elgondolkozni egy kissé nemzeti mivelődésünk története fölött. Mert ugyan miben is áll hát az, a mit a mostani alkotmányos aera előtti kormányok évszázadok óta a magyar kultúra érdekében tettek? Keserű számvetések vannak a történelemmel. Most kedvező nap süt politikai egünkön annyi boru után. Ki biztosít róla, hogy állandó lesz az? Meg kell ragadnunk az alkalmat, mely elvégre kínálkozik, mert el vagyunk késve mindennel. Vagy csakugyan ránk mérte volna a sors azt a nagy csapást, hogy midőn valahára megmenekültünk volna a külső akadályoktól, akkor a benső akadályok, a traditionalis magyar visszavonás semmisíti meg a magyar kultúra szép reményeit —?

Ne, ne keserítsük e szép nap örömet ilyen szomorú feltervezésekkel. A nemzet jövője helyett maradjunk csak ez intézet jövőjénél, s ezt szemlélve, fejezzük ki hálánkat magyar felelős kormányunknak, hogy annyi eréllyel, gondnal és előszeretettel, de egyszersmind oly tetemes anyagi áldozatokkal is igyekszik megalapítani ez intézetet, melyről meg vagyunk győződve, hogy szintén nem csekély mértékben fog befolyjni népünk jövőjére is. De ezzel kapcsolatban ne mulasszuk el kifejezni hálás köszönetünket a mi érdemes tanfelügyelőinknek se. Valóban nem csekély az ő érdemük ezen intézet megalapítása körül. Egyikük — a mi kitűnően tisztelt tanfelügyelőnk — nem vehet ugyan személyesen részt ez intézet megnyitásának ünnepében, melynek létrehozásában pedig oly igen sok és kiváló érdemei vannak. Fogadja a távolban köszönetünktől kitűnő és sikeres fáradozásait. Nem kevésbé érdemes köszönetünkre a mi szeretett tanfelügyelőnk is, kit szerencsések vagyunk jelenleg itt körünkben tisztelni. A külszervezés terhes feladatának azon gyors és sikeres megoldása, mely lehetővé tette nekünk, hogy tán minden évben megnyitandó állami tanítóképződek közül ez a miénk kezd meg működését a

